

Ontluikende erotiek

Schilderende chirurg

Ga schilderen

De kunst van het niet

Een interview met Nicole Carvajal MARIE OOSTERBAAN

'Ik ben écht een bourgeois meisje! Niet kleinburgerlijk, maar een stadskind. Zo iemand die altijd tussen de gebouwen heeft gewoond en zich nooit met de natuur heeft beziggehouden. Als kind werd ik door taxi's rondgereden en speelde ik met liften. Dat waren mijn speeltjes: de hele dag op de knopjes drukken en op en neer gaan. We woonden een tijdje in een appartement bij een benzinepomp. De geur die daar hing gaf me het heerlijke gevoel dat we begonnen deel uit te maken van de beschaving,' zegt Nicole Carvajal (Santiago, Chili, 1948). 'Chili was toen erg geïsoleerd en dat gaf een héél benauwd gevoel. Het is een lange uitgestrekte berg. Aan de ene kant heb je de Andes die als een eindeloze muur tussen Chili en de rest van Zuid Amerika staat en aan de andere kant de leegte van de Pacific. Ik hoopte steeds van over de bergen een bericht uit de buitenwereld te ontvangen, en droomde er van naar die andere wereld te vliegen. Maar nu zij hier in Nederland woont, ligt de oorsprong van haar schilderen en tekenen toch vooral in Chili. Drie jaar had zij aan de Facultad de Bellas Artes van de Universidad de Chile aan Rodolfo

Opazo een fantastische leraar. Hij nam na de lessen vaak enkele leerlingen mee naar zijn huis omdat ze er volgens hem niets van hadden begrepen. Dan schonk hij whisky en vertelde hij over zijn schilderijen, die hij ter illustratie soms zelfs helemaal kapotsneed. Het waren de zestiger jaren, en het was de tijd van de Pop Art. Maar Opazo voerde ons naar de twintiger en dertiger jaren, naar de luciditeit van DaDa en het Surrealisme.

In 1973, na de militaire coup, veranderde alles in Chili. 'Ik woonde in die tijd in een commune, met allerlei mensen waaronder militanten. Ik leefde in een soort tweespalt: een streng opgevoed bourgeois meisje dat graag een vrijgevochten hippie wilde zijn.' Carvajal werkte inmiddels voor een toonaangevende galerie in Santiago, waarvan de eigenaresse om politieke redenen naar Parijs had moeten uitwijken. 'Maar zelf durfde ik me nauwelijks politiek uitdagerend op te stellen, hooguit in de anonimiteit van een demonstratie.'

De kleine twee jaar die zij bij de galerie werkte, waren op zich een supertijd, maar uit haar omgeving vielen ondertussen meer en meer mensen weg, ze vertrokken of verdwenen. 'Toen gevluchte vrienden vanuit Milaan waar schuwden dat het voor mij ook niet meer veilig was in Chili, ben ik met geld van mijn moeder door de Andes naar Mendoza in Argentinië gereisd, met de trein van Mendoza naar Buenos Aires gegaan en vandaar met de boot naar Genua. Op de boot zat ik met veel mensen die angstig en bezorgd waren, maar we voelden ons bevrijd. Het was voor mij ook heel opwindend. Dit was mijn kans om van dat benauwde, repressieve Chili af te komen.'

Via een verblijf in Milaan belandde Carvajal in Amsterdam. Daar bracht haar vriendje, haar huidige man, haar achter op de fiets naar de

-kunnen- weglaten

toelatingscommissie van de Rietveld Academie, waar zij direct in het derde jaar kwam. Daar leerde Herman Gordijn haar materialen als glas en huid uit te drukken in olieverf. Daar kon Zimmerman, de leraar kunstgeschiedenis, prachtig beeldend en expressief vertellen bij een eindeloze hoeveelheid getoonde dia's. Zij was er totaal niet aan gewend dat je om negen uur 's ochtends op de academie moest zijn en er anders niet meer inkwam. 'Ik had echt het gevoel dat ik in het leger terecht was gekomen; een leger van de kunst. En ik vond het heerlijk!' Hier leerde zij de verhalen in haar hoofd te vertalen naar verbeeldingen op het doek. Technisch beter toegerust kon ze nu haar Chileense gevoel voor surrealisme en Dada tot uitdrukking brengen in haar schilderijen. 'Hier in Europa is Surrealisme en DaDa al lang verleden tijd: "Van die gekke lui!" Maar voor Chilenen is surrealisme en DaDa vanzelfsprekend. Wij zijn het. Tot de dag van vandaag hebben wij dat vastgehouden. Met geheven hoofd zeggen we: "Chile es un pais surrealista".'

Zij schildert kleine toneelstukjes, thrillers met veel aanwijzingen maar zonder clou, waarin je kunt blijven dwalen. 'Dat is bepaald niet Hollands! De kunst van het niet-kunnen-weglaten, van het erbij gooien, botst enorm met de sobere, calvinistische kunst van het weglaten. Ik haal mijn materiaal overall vandaan, maar vooral uit boeken van werk van andere kunstenaars.' Zo heeft Carvajal al meerdere keren gebruik gemaakt van het door Ingres geschilderde portret van Louis-François Bertin dat in het Louvre hangt. Deze Bertin was een monarchistische journalist tijdens de Franse Revolutie die meer dan eens in de gevangenis belandde. 'Ik kan hem niet weerstaan met die varkenshandjes, het is zo'n macho.' Op 'Le Bertin kijkt dubbel' is achter hem Anita Berber te zien.

'Haar vond ik op een schilderij van Otto Dix. Zij vertegenwoordigt voor mij een wereld van dure Jaguars en nat glimmende jurken: model, zangeres en hoer in oorlogstijd.'

Le Bertin kijkt dubbel
120 x 100 cm.

Het model voor 'Raammeisje' komt van een plaatje uit een pornografisch boek van rond 1910 dat zij bij De Slegte heeft gekocht. Zij heeft haar meerdere keren gebruikt. Puur vlees waarnaar je kunt kijken zonder je schuldig te voelen. 'Geen Nicole of Marie, maar gewoon een niemand en tegelijk wij allemaal.' Voor Carvajal was het een reuze schok vrouwen in de rosse buurt achter het raam te zien zitten. Op 'Raam-

Raammeisje
120 x 100 cm.

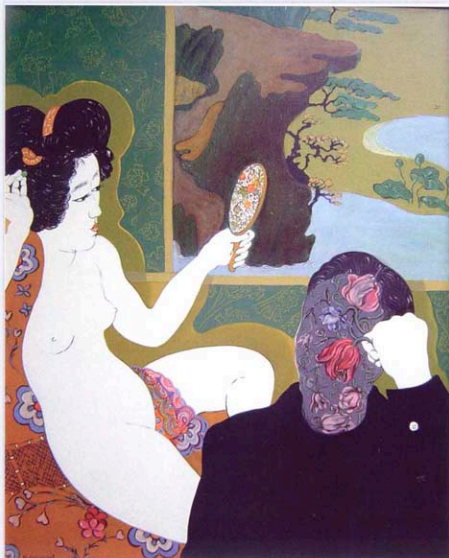
meisje' is door het venster de zee te zien, met ervoor modernistische tafeltjes waarop van alles kan worden uitgesteld en opgediend.

'Als emigrant moet je alles aanpassen en anders opbouwen. Zelfs mijn naam veranderde: in Chili heette ik Nicole Carvajal Manieu omdat daar de achternaam van je moeder deel uitmaakt van je eigen achternaam. Ik moest alles vertalen en anders neerzetten, om mijzelf te kunnen terugvinden en mijn identiteit niet te verliezen. Zo'n kakofonie van situaties kan prachtig zijn, maar dat hangt wel heel erg van je

eigen instelling af. Ik heb me op een leuke manier aangepast. Je reist en bezoekt musea, pikt op wat zich voordoet en je geestelijke bagage groeit: je wordt een oog.'

Nicole Carvajal laat als een ware surrealist in haar werk veel aan het toeval over. Zoals een DaDa gedicht kan worden gevormd door pagina's van een boek toevallig te laten openvallen en dan woorden met de dobbelsteen te kiezen, zo zoekt zij in kunstboeken allerlei plaatjes op goed geluk bij elkaar. In dunne lagen verf bouwt zij haar voorstellingen op, soms werkend aan meerdere schilderijen tegelijk. 'Ik houd veel van olieverf, maar beschouw mijn doeken toch meer als ingeschilderde tekeningen. Het gaat me echt om het vertellen van een kleurig verhaal.' Met veel lol brengt zij verschillende stijlen samen in een schilderij. Op 'La belle au bois vivant' doet het hout van de boomstam aan Van Gogh denken en de vogeltjes en het gordijn aan een Zeventiende Eeuws genrestuk. 'Mijn neiging tot decoratie wil ik tot iets interessants omvormen.'

Carvajal maakte 'Balthus en Setsuko' ter gelegenheid van een tentoonstelling over 400 jaar betrekkingen tussen Nederland en Japan. Voor het naakt gebruikte zij een van de vele meisjeslichamen die de kunstenaar Balthus schilderde. Daarvoor stond zijn Japanse vrouw Setsuko Ideta model. Maar het gezichtje ontleende zij aan een ansichtkaart van het Volkenkundig Museum. Op internet zocht zij er een passend landschap bij: 'Eigenlijk ben ik gewoon aan het sampelen.' Het naakt op 'Balthus en Setsuko' bestaat slechts uit enkele lijntjes die de volumes moeten aanduiden op het roomwitte vlak. 'De sexyheid zit hier vooral in het onderlipje.' In haar werk legt Carvajal dat seksuele accent niet zozeer op het vrouwenlichaam, maar eerder op de dingen die ook door een vrouw als het fetsj

La belle au bois vivant
100 x 80 cm.

kunnen worden gezien, zoals schoentjes, spiegels en druiven. Maar zij geniet er zelf ook van dat zij naakten vrijuit durft neer te zetten. Ook 'Hulpeloze Odalisk' ontstond uit een soort wellust: de vrouw etaleren op haar vruchtbaarheid. Zij lijkt haast gekleed door de schijn van neonlicht. Als contrapunt heeft het naakt een gezichtje uit een schilderij van Gerard Dou, met een keurige wat domme blik die devoot omhoog is gericht. 'Een boerentrien met enorme billen, een paard haast, een merrie, rustend in haar boudoir op een tapijt dat

gedecoreerd lijkt met het patroon van verlichte fabrieksramen, naast een achteloos uitgetrokken panty. Met op een schotel een dode vis, het voedsel voor de wellustige, kroelende poezen die haar omgeven. Ik laat me gewoon flink gaan.'

Het meisje op 'L'Âge de l'innocence' lijkt de ingetogenheid zelve. Ze is afkomstig van een schilderij van Bronzino uit het midden van de Zestiende Eeuw. 'Iedereen denkt dat het meisje een kettinkje rond haar hals draagt, maar dat is niet zo. Het is een wond die is dichtgenaaid met

Hulpeloze odalisk
100 x 120 cm.

dezelfde steek als het borduursel van haar japon. Een meisje van adel moet immers alles kunnen doorstaan. Ze moet mishandelingen kunnen verdragen, maar onder alle omstandigheden haar sereniteit bewaren. Maar intussen wordt ze omringd door alle mogelijke symbolen die erop wijzen dat achter haar in de plooi gehouden gezicht een turbulent gevoelsleven schuil gaat.

